

Albert Hein Azarias Sturtz

Disputatio VII. De Transactionibus

Rostochii: Typis Reusnerianis, 1601

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn72831598X>

Druck Freier Zugang

30

Disputatio VII.
DE
TRANSACTIONIBVS.

Quam
DIVINA ASPIRANTE GRATIA,
PRÆSIDE
Clarissimo & Consultissimo viro,
DN. ALBERTO HEINIO,
J. U. D. & in alma Rosarum Academia
DECRETALIUUM professore
ordinario,

Publici exercitiij gratia habebit
AZARIAS STURCIUS.

*Fiet disputatio die 4. Julij, in auditorio magno,
initio ad horam 6. matutinam facta.*

I. D. 118. 30.

ROSTOCHII
Typis Reusnerianis. Anno 1601.

Handwritten in purple ink: *Handwritten 1206*

Thesis I.

DEinceps de TRANSACTIONIBUS videamus.

Est autem Transactio rei dubiæ, & litis incertiæ, neque finitiæ, conventa decisio, dato aliquo, vel retento, seu promisso.

II.

Species Transactionis usitatè ponuntur duæ, videlicet simplex, quæ solo pacto convento fit, & alia quæ acceptilatione fit. Et acceptilatione rursus vel simplici, vel eâ, quæ fit invento modo novandi per Aquilianam stipulationem.

III.

Potest etiã transactio distribui in generalem & specialem, in juratam item & injuratam.

IV.

Generalem transactionem dicimus, cum aut infinite paciscitur creditor se nihil à reo petiturum, aut paciscitur finite quidem de re certâ, sed eâ quæ verbo communi vel generis, vel totius, res aut species partesve plures complectitur; veluti si transactum sit de hereditate, de tutela, de negotiorum administratione. Ex quibus simul quæ specialis transactio dicatur per se liquet. Quemadmodum & quæ jurata sit, quæ injurata, nemini non est cognitum.

V.

Illud fortè dubitari posset, si de certa re pacto transactionis interposito, hoc comprehensum sit, nihil amplius peti, utrum, etsi additum non sit, *eo nomine*, de ceteris tamen quæstionibus integra permaneat actio? sed permanere Diocletianus & Maximianus nominatim rescripsere.

VI.

Transfigere porrò cuncti possunt, qui & pacisci, hoc est, consentire possunt, & mente sani sunt, licet ægri corpore.

VII.

Sed hoc ita si & sibi non alijs transfigant. Ut enim pacisci alteri nemo potest; Et generaliter conventio nulla cum aliâ personâ facta, in aliâ personâ nocet; sic neque alterius transactione jus ceterorum lædi potest.

VIII.

Atque hinc igitur transactione quæ inter heredem & matrem defuncti facta est, neque testamentum rescissum videri posse, neque manumissis vel legatarijs actiones suas ademtas, Scævola rectè scribit.

IX.

Et si debitor, cujus pignus creditor non jure, distraxit, cum Mævio, qui se legitimum creditoris heredem esse jactabat, transfigit; postea autem testamento prolato Septicium heredem esse appareat; Septicium hic, si cum eo debitor pignoratitia agat, exceptione transactionis cum Mævio factæ uti non valet, teste eodem Scævola.

Simi-

X.

Similiter transactio cum quibusdam ex curatoribus sive tutoribus facta, auxilio ceteris non est in his, quæ separatim communiterve gesserunt, vel gerere debuerunt. Unde si tres curatores quis habuerit, & cum duobus ex his transegerit, tertium convenire non prohibetur.

XI.

Ac intantum superius tradita regula, Transactione alterius, jus ceterorum non lædi, vera est, ut neque de re filiorum quos in potestate non habet, pater transigens, eis obesse possit, non magis quam mater transigendo præjudicium filijs generaret.

XII.

Quinimo nec de filijsfamilias castrensi vel quasi castrensi peculio, pater transigens, ei nocere potest.

XIII.

Idemque & in adventitio peculio juris hodiè esse, & neque de eo hodiè patrem recte transigere, contra Accursium, cum Cujacio asserimus.

XIV.

Denique transactionis placitum ab eo interpositum, cui causæ actionem non litis decisionem, mandavimus, nihil petitioni nostræ derogare Imperator Gordianus rescribit.

XV.

Idemque & de procuratoribus principis ut scilicet inconsulto eo transigere non possint Æmilius

A 3

Macer

Macer libro primo ad legem vicensimam hereditatum scriptum reliquit.

XVI.

Planè si cui universorum bonorum administratio concessa est, aut idipsum nominatim mandatum, aut denique in rem suam procurator est, quin rectè is transigat, dominoq; transactio illa proficit vel noceat dubitari non oportet.

XVII.

Æquè filijfamilias aut servi interpositum transactionis placitum, etiam adversus patrem dominumve ratum habetur, si liberam peculij administrationem habeant, & res de qua transactio facta est, peculiaris sit.

XVIII.

Utcunque inter dominum & servum interposita transactio, extra libertatis causam, rata non fit, nec ex placitis dominus servo teneatur atque obligetur.

XIX.

Sic tutor quoque vel curator cum fure rectè transigit, furtive actio evanescit. Quod & ad similes casus extendendum esse arbitramur, saltem, quatenus non diminuendi causa transigunt.

XX.

Et administratoris civitatis de dubia lite facta transactio, rata est, & civitati nocet.

XXI.

Similiter si venditor hereditatis, emptori mandatis actionibus, cum debitore hereditario, qui venditam

ditam esse hereditatem ignorabat, transigit, debitori propter ignorantiam hanc suam, exceptio transacti negotij, adversus emptorem hereditatis, hoc debitum ab eo exigere volentem, accommodatur.

XXII.

Idemque responsum est & in eo qui fidei commissam recepit hereditatem, si heres cum ignorante debitore transigit.

XXIII.

Deniq; rei transactio etiam fidejussori prodest. Atque hæcenus qui quibus transigere possint, vel non.

XXIV.

Materia transactionis sunt res dubiæ, & lites incertæ, neque finitæ. Litem autem incertam hic significamus, non eam modò, quæ de præsentis jam mota & in judicium deducta est, sed & eam quæ licet necdum mota est, tamen timemus ne moveatur inque judicium aliquando deducatur. Et hoc est quod alibi Paulus ait, transactionem valere etsi renulla media fuerit. Denique litem hic intelligimus tam quæ est de negotijs & causis civilibus, quàm de criminalibus.

XXV.

Et verò cum crimina vel publica sint, vel privata: Et rursus vel sanguinis sive mortis pœnam continent, vel quam aliam præter pœnam mortis. De privatis quidem interposita transactio procul dubio tenet. De publicis autem his demum transigere licet, quæ pœnam mortis continent: Nam ignoscendum jura censuerunt ei qui sanguinem

nem suum qualiter qualiter redemptum voluit; adulterio utique excepto.

XXVI.

In alijs autem publicis criminibus quæ sanguinis pœnam non ingerunt, transigere non licet, Sed reus transigens pro victo habetur, & consequenter igitur reatus illius de quo depectus est, pœnâ tenetur: accusator autem in Scutum Turpillianum incidit. Excepto hic iterum crimine falsi.

XXVII.

Æquè de alimentis relictis, item habitatione, vestiario, calciario, ex oratione D. Marci, seu quod eam secutum est Senatusconsulto, ita demùm transigi potest, si in urbe auctore prætore, in provincijs vero præside, cumque causæ cognitione transactio fiat. Quod si à fisco illa debeantur, transactio in provincijs apud procuratorem Cæsaris, in urbe apud præfectos ærarij fieri debet.

XXVIII.

Idque eò cautum Ulpianus scribit, Ne homines tenues & exiguæ fortunæ, quibus plerumque alimenta relinquuntur, neglectis futuris alimentis, & modicâ præfenti pecuniâ contenti, facillè transigant, & contra quam prospexerit testator postea egeant.

XXIX.

Ceterùm causæ ista cognitio in his occupatur, & de his apud prætorem quæri, oratio vult: inprimis de causâ transactionis, dein de modo, tertio de personâ transigentium. Et si non de omnibus istis inquisierit prætor, quamvis de quibusdam quæsierit, transactionem irritam esse, dicendum est.

In

XXX.

In causa hoc erit requirendum, quæ causa sit, transigendi; sine causa enim neminem transigentem audiet prætor. Causæ autē ferè hujusmodi solēt allegari: si alibi domiciliū heres, alibi alimentarius habeat: aut si destinet domicilium transferre alter eorum: aut si causa aliqua urgeat præsentis pecuniæ: aut si à pluribus ei alimenta relicta sint, & minutatim singulos convenire difficile ei sit: aut si quæ alia causa fuit, ut plures solent incidere, quæ prætori suadeant transactionem admittere.

XXXI.

Modus quoque pecuniæ quæ in transactionem venit æstimandus est: utputa quantitas transactionis, nam etiam ex modo fides transactionis æstimabitur. Modus autem pro ætate ejus, qui transigit, arbitrandus est, & valetudine. nam aliàs cum puero, aliàs cum juvene, aliàs cum sene transigi palam est. constat enim alimenta vitæ finire.

XXXII.

Sed & personarum contemplatio habenda est: hoc est, cujus vitæ sint hi, quibus alimenta relicta sunt, utrum frugi vitæ hi sint, qui alias sufficere sibi possint, an sequioris, qui de alimentis pendeant. In persona autem ejus, à quo alimenta relicta sunt, hæc erunt specienda, in quibus sit facultatibus, cujus propositi, cujus opinionis. tunc enim apparebit, numquid circumvenire velit eum, cum quo transigit.

XXXIII.

Verùm hæc quæ de alimentis hæctenus diximus,
B ad ali-

ad alimenta præterita, id est, præteritorum anno-
rum porrigi non debent, de his enim si quæstio de-
feratur, etiam sine prætore aut præfide transigi pos-
se, Imperator Gordianus nominatim rescribit.

XXXIV.

Sed nec ad futura alimenta quævis SCtum perti-
net, verum ad ea demum quæ testamento, vel codi-
cillis, per legatum, fideicommissum, donationem
causa mortis, aliamve mortis causa capionem reli-
cta sunt: Item quæ extra testamentum, ab eo cui
mortis causa donatum est, sunt relicta. Ceterum
de alimentis ex contractu debitis, non mortis cau-
sa, licebit & sine decreto transigi.

XXXV.

Denique eam saltem transactionem oratio im-
probat, quæ iccirco fit ut quis repræsentatam pecu-
niam consumat; non etiam eam quæ alimentarij
conditio indubitanter fit melior.

XXXVI.

Atque hinc igitur si quis, licet citra auctorita-
tem prætoris, transfegerit, ut quod per singulos an-
nos erat ei alimentorum nomine relictum, conse-
queretur per singulos menses; aut quod per singu-
los menses ei relictum erat, consequeretur per sin-
gulos dies; aut quod consummato anno ut accipe-
ret, initio anni consequatur, quia meliorem condi-
tionem suam tali transactione facit, transactio va-
let.

XXXVII.

Hic quæritur si alimentarius cui in annos sin-
gulos decem exempli gratia alimentorum nomine
legata

legata sunt, in ingressu cujuslibet anni decefferit,
an ejus anni legatum integrum heredi suo relin-
quat? quod cum ICto Gajo putamus.

XXXVIII.

Porro non tantum de futuris alimentis, quasi de
incerto rerum eventu, transigi non licet sine præto-
re, sed neque de lite alimentorum, ne per speciem
litis fraus fiat SCto; fingi enim lites poterunt, ut
transactio etiam citra prætoris fiat auctoritatem.

XXXIX.

Quod si quis de alimentis transfegerit sine præ-
toris auctoritate, id quod datum erit, imputatur in
alimenta præterita, sive tantum in eo sit quod da-
tum est, quantum in alimentis debitis, sive plus, si-
ve minus: nam etsi minus sit, adhuc tamen id
quod in solutum datum est, in præterita alimenta
imputabitur, & quod amplius ex causa alimento-
rum deberur, id præstabitur: si plus sit in eo quod
datum est, superfluum condicetur, vel quasi in debi-
tum (nam quod ex ea causa datur, SCtum facit ut
nec naturaliter quidem deberi intelligatur) vel
quasi sine justa causa datum, vel quasi ex injusta
causa, vel quasi ob rem datum. Quæ tamen con-
ditiones cū propriè civiles non sint, sed naturales
& juris gentium, id est, ex bono & æquo, ideo non
nisi quatenus is qui accepit locupletior factus est,
dantur.

XL.

Sed & in aliam rem, quam alimenta, quandoque
computatur quod ex causa transactionis alimento-
rum sine prætore factæ solvitur. Ut puta si præ-

B 2

terea

terea quid purè legatum sit. Quò enim præsentius priusque debitum est, eò etiam in id citius ex inutili transactione solutorum imputatio fit, superfluum in alimenta, si qua debeantur, cedit.

XLI.

Illud non omittendum, etsi aliàs alimentis relictis, nedum cibaria, sed & vestiarius, & calciarius, & habitatio, lectus quoque sive stramenta debeantur, cum sine his ali corpus non possit. Eum tamen qui de alimentis transigit, non videri neque de habitatione, neque de vestiario, sed solis cibarijs, hoc est, cibo & potu transigisse: nisi specialiter etiam de istis transegerit. Sed etsi quis de alimentis transegerit, non habebit necesse etiam de habitatione, vel ceteris, invitus transigere. Poterit igitur vel de omnibus simul, vel de quibusdam facere transactionem.

XLII.

Hoc amplius quoque post rem iudicatam interposita transactio nullius est momenti, & soluta ex ea causa itemque accepto lata indebiti conditione repetuntur, vel in causam iudicati retinentur & compensantur, quemadmodum paulò ante de alimentis quoque diximus. nisi vel appellationis, vel in integrum restitutionis solennitate, sententia suspensa sit, aut intra decendum, appellationi interponendæ legibus constitutum, transactum fuerit.

XLIII.

Sed etsi iudicatum esse negetur, vel ignorari potest, an iudicatum sit: quia adhuc lis subesse possit, post rem iudicatam transactio fieri potest.

Simili-

XLIV.

Similiter si incertum sit an sententia valeat, magis est ut transactio vires habeat.

XLV.

Denique super re iudicata facta transactio tunc improbat, cum ipse adversus quem iudicatum, fuit, transigit, non si alius quispiam. Atque hinc si fidejussore convento & condemnato, reus transigit cum eo cui erat fidejussor condemnatus, transactio valet, nec ipsi tantum reo prodest, sed & fidejussori. Atque ita quod per se non potest fidejussor, per reum consequitur.

XLVI.

Æquè in matrimonio non habet locum transactio, scilicet ut contra matrimonium aliquid statuatur.

XLVII.

Et super decimis interposita transactio, aliter rata non est, quàm si de adsensu episcopi vel archiepiscopi fiat, & prævia causæ cognitione.

XLVIII.

Similiterque & in transactione quæ de beneficio ecclesiastico fit, Episcopi consensus cum primis est necessarius. Et ut summatim dicamus, super nulla re sacra sive spiritali citra auctoritatem superioris transigi potest. Quia speciem simoniæ continet talis transactio.

XLIX.

Deniq; nec de his controversijs quæ ex testamen-

to proficiscuntur, transigi aliter potest quàm inspectis cognitisque verbis testamenti.

L.

In tantum etiam, ut nec inspectioni huic & cognitioni verborum testamenti, renunciari simpliciter possit, sed demum mediante juramento.

L I.

Porro quemadmodum transactio cum alia persona facta, in alia persona neque nocet neque prodest, ita nec in alia re facta, in alia re nocet. Quæcunque enim fit transactio, de his tantum de quibus inter convenientes placuit interposita, creditur, iniquumque est perimi pacto id de quo cogitatum non docetur.

L II.

Ac proinde qui cum tutoribus suis de sola portione administratæ tutelæ suæ egerat & transegerat, adversus eosdem tutores, ex persona fratris sui, cui heres extiterat, agens, præscriptione factæ transactionis non submoventur.

L III.

Et qui nondum certus ad se querellam contra patris testamentum pertinere, de alijs causis cum adversarijs pacto transigit, in his tantum ei transactio obest, quævis major 25. annis eã interposuit, de quibus actum probatur, non quorum actiones competere ei postea compertum est.

L IV.

Sic transactio de fideicommissio testamento relicto facta, ad fideicommissum codicillis relicto non per-

pertinet, & ideò prolatis codicillis integra est fidei commissi petitio.

LV.

Non tamen interim ferendus est is, qui generaliter in his quæ testamento ei relicta sunt transegit, si postea causetur de eo solo cogitasse, quod prima parte testamenti, ac non etiam quod posteriore legatum sit.

Et hæcenus quoq; de materia transactionis sive rebus super quibus transactiones fieri possunt vel non.

LVI.

Quod formam attinet, Transactio aut pacto convento fit, aut per acceptilationem, idque rursus vel generaliter vel specialiter, item aut in præsens, aut in diem, aut sub conditione. Sed & pœna quandoque transactioni adijcitur, aut juramentum. Illud nihil interest, apud acta an sine actis fiat, scripturâ intercedente, an sine scripto, noctu an interdium, die festo an profesto.

LVII.

Præcipua verò forma Transactionis in eo est, ut non gratuita sit, sed aliquo dato, vel retento, seu promisso fiat.

LVIII.

Neve vi vel dolo interposita sit, sed libero arbitrio & voluntate confecta. Etenim cum Transactio partium consensu fiat, ut supra Thef. 1. & 6. dictum est; consensui autem nihil tam contrarium sit, quam vis atque metus, quem comprobare contra bonos mores est. Et, teste Ulpiano, qui dolo ad-

versarij

versarij inductus cum eo paciscitur, non tam paciscatur quàm decipiatur; consequens omninò est, hujusmodi transactiones ratas non haberi.

LIX.

Nec tamen quilibet metus, ad rescindendum ea quæ consensu terminata sunt, sufficit; sed talem, metum probari oportet, qui salutis periculum, vel corporis cruciatum, continet.

LX.

Et siquidem etiam amicis intervenientibus transactio revera intercessisse ostendatur, argumentis apertissimis vis atque metus hujusmodi probari debet. Neque enim verisimile est compulsam, transgisse eum, qui intervenientibus amicis transigit.

LXI.

Demùm quod finem & effectum Transactionis spectat: Transactio rebus dubijs & litibus incertis finem imponit; Et non minorem auctoritatem quàm res judicata habet. Nihil etenim ita fidei congruit humanæ, quàm ea quæ placuerunt custodiri.

LXII.

Et in tantùm quidem transactione bona fide interposita lites finiuntur, ut nec rescripto principis eas resuscitari oporteat, aut læsionis quantumvis enormissimæ, & vel quadruplum justæ æstimationis juris remissi excedentis, instrumentive post reperti prætextu, rescindi.

LXIII.

Ceterùm Transactione lites finiuntur, quæque exinde

exinde actiones competunt perimuntur, vel ope exceptionis, vel ipso jure. Ope exceptionis, si solo pacto convento facta fuerit. Jure autem ipso, si Transactioni accesserit Aquiliana stipulatio & acceptilatio, vel sola etiam subdita fuerit acceptilatio sine stipulatione Aquiliana, scilicet ubi super verborum obligationibus transactio & acceptilatio interponitur.

LXIV.

Atque hinc igitur si solo pacto convento constet Transactio, actor si ei conventa non præstentur, adhuc primam actionem habet, qua aut consequetur quod in illam actionem deductum erat, aut id quod transactione conventum est. Eademque actio competit etsi impleta sint promissa, sed dolo aliquo rei, ad transigendum actor sit inductus. Et si his casibus Transactionis exceptio opponatur, ea vel per doli mali aut in factum replicatione elidetur.

LXV.

Quod si ipso jure per transactionem lis extincta fuerit, per acceptilationem scilicet insecutam, vel aliter; hoc casu, siquidem stipulatio conventioni subdita fuit, ex stipulatu; aut si omissa verborum obligatio est, utilis actio quæ præscriptis verbis rem gestam demonstrat, vel denique de dolo aut in factum prætoriam generalis ex decreto, ad ea quæ placuerunt adimplenda actori contra reum accommodatur. Eadem de dolo vel in factum actio, etiam ubi reus conventionis placita impleverit, actori dabitur, si ejus se dolo inductum ad transigendum, legitime docuerit.

C

Sed

LXVI.

Sed & condictio ob causam ex causæ non secutæ capite actori, si ei placita non serventur, competit, ad hoc ut obligationem & actionem, condicat.

LXVII.

Hæc autem juris remedia ita adversus reum actori dantur, ut vice versa si actoris perfidia vel dolus arguatur, eadem & reo quoque accommodentur.

LXVIII.

Illud quæritur, si quidem Transactionibus interdum subijci solet pœnalis stipulatio, ut scilicet certam pœnam solvat, qui adversus transactionem fecerit, utrum is qui transactioni stat, ab eo, qui contra transactionem venit, pœnam petere, & simul commodo transactionis frui possit, an verò alterutro cogatur esse contentus: quod posterius rectius dici putamus, nisi vel rato manente pacto pœna promissa fuerit, vel transactio contra quam, ventum est, jurata fuerit.

LXIX.

Denique eum, qui major annis viginti quinque, adversus pacta vel transactiones, nullo cogente imperio sed libero arbitrio & voluntate confectas, putaverit esse veniendum, vel interpellando judicem, vel supplicando principibus, vel non implendo promissa, eas autem invocato DEI omnipotentis nomine eo auctore solidaverit, non solum actione privatam, restituta pœna quæ pactis probatur inserta,
& re-

& rerum proprietate carere debere, & emolumento
quod ex pactione vel transactione illa fuerit conse-
cutus; eaque omnia eorum mox commodo depu-
tari, qui intemerata pacti jura servaverint pijsimi
Imperatores Arcadius & Honorius rescripserunt.

Corollaria.

I.

*Transactio an pactum sit, an vero contractus &
qualis, certusne sive nominatus an incertus sive in-
nominatus.*

II.

*An de controversijs ex testamento proficiscen-
tibus liceat pacisci donationis causa, non inspectis
cognitisq; Verbis testamenti.*

III.

*An de alimentis pacisci donationis causa sine
pratore liceat.*

quodammodo vel transitorie in
quibusdam casibus non continetur
et non potest esse in se
et non potest esse in se
et non potest esse in se

Corollaria

quodammodo vel transitorie in
quibusdam casibus non continetur
et non potest esse in se

quodammodo vel transitorie in
quibusdam casibus non continetur
et non potest esse in se

quodammodo vel transitorie in
quibusdam casibus non continetur
et non potest esse in se

R. U. zur 1607
Mend Stein
Pap. Martin. Jung

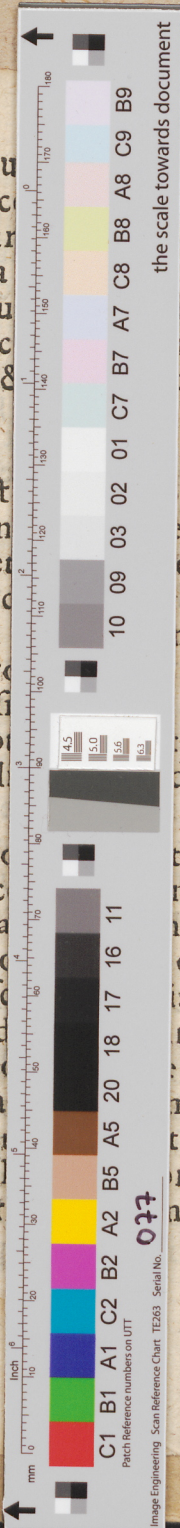
exinde actiones competunt perim-
ceptionis, vel ipso jure. Ope ex-
pacto convento facta fuerit. Jur
Transactio accesserit Aquiliana
ceptilatio, vel sola etiam subdita fu-
sine stipulatione Aquiliana, scilicet
borum obligationibus transactio &
terponitur.

LXIV.

Atque hinc igitur si solo pact-
stet Transactio, actor si ei conven-
tur, adhuc primam actionem habet
quetur quod in illam actionem de-
id quod transactione conventum
actio competit etsi impleta sint pro-
aliquo rei, ad transigendum actor si
si his casibus Transactionis excepti-
vel per doli mali aut in factum repl-

LXV.

Quod si ipso jure per transactio-
fuerit, per acceptilationem scilicet
aliter; hoc casu, siquidem stipula-
subdita fuit, ex stipulatu; aut si
obligatio est, utilis actio quæ præse-
gestam demonstrat, vel denique de-
ctum prætoris generalis ex decreto
cuerunt adimplenda actori contra-
datur. Eadem de dolo vel in factum
ubi reus conventionis placita impli-
bitur, si ejus se dolo inductum ad
timè docuerit.

pe ex
solo, si
& ac-
llatio
ver-
io in-

con-
sten-
onse-
, aut
nque
dolo
Et
ur, ea
detur.

incta
m, vel
ationi
orum
is rem
n fa-
pla-
mmo-
tiam,
ri da-
legi-

Sed